

סליחה, אני אלרגי

כל זה, כמוכן, כאשר אין עינויים גופניים, העשויים לשבור כל שבוי או צעיר.

במיקרה של צעירי דרך הניצוח לא היו, כנראה, עינויים אלי-מים, להבדיל מעינויים נפשיים. בכל זאת טוען השב"כ כי חלק מן האנשים הודו בחקירה בכל מיני עבירות. אם כן, מדוע? העצירה הדס להב פירסמה כמה מן השיטות שהופעלו נגדה. הן דמו להפליא לגילויים של צעיר אחר, מיכאל (מיקאדו) ורשכסקי, איש מצפן והמרכז למידע אלטרנטיבי. שישב במעצר השב"כ לפני שנה.

כידור מוחלט. תא מוזהם. צואה על הקירות. חור בריצפה

לעשיית הצרכים. סירחון. שמי" כות מוזהמות ובלתי-מספיקות. מניעת שינה. חקירות בכל שעות היום והלילה, תמיד ברצף בלתי-צפוי, לפעמים במשך שעות רבות, לפעמים במשך דקה בלבד. אי-ראיית השמש ויצירת כליבו בין יום ולילה. השפלות בדיבורים. חיפושים בפיתחי הגוף. השפלות מיניות (כלפי הנשים הצעירות). איום בפגיעה בקרובים. השמעת קולות של מכרות וצריחות של מעונים (מוק) לטות. פיברוק, הודאות" של חברים לקבוצה. משחקים בין חוקרים "רעים" וחוקרים "טובים". ושבו: מניעת שינה.

כל זה יכול בנקל לשבור אדם נורמלי, ביחוד אם הוא נקרע לפתע מן ההווי הנורמלי שלו, מן הפינוק היומיומי בחברה תרבותית מסודרת, שיש לה כללים מוסכמים של התנהגות אנושית. (כל זה חל רק על אסירים יהודיים. כלפי ערבים מופעלות שיטות הרבה יותר גרוטיות).

ובכל זאת אין פיתרון אמיתי לחידה: מדוע הם מודים?

ג'מילה משכונת המוגרבים

זה יכול היה להיות סיפור אנושי יפהפה. פליטה מאושוויץ באה לארץ, ערב קום המדינה. בירושלים הכירה צעיר ערבי ונישאה לו. נולדו לה שני ילדים. המישפחה חיה בירושלים המיוחדת בימי השילטון הירדני. כפי שקורה לפעמים, נפרד הזוג והבעל לקח את הילדים עימו לאברדי. האשה הפועה נשארה בורדה — יהודיה יחידה בירושלים המיוחדת, תחת שילטון ערבי.

לא אונה לה כל רע. אף שידעו כי היא יהודיה (ועל כן היתה חשודה אוטומטית כמרגלת) עבדה כאחות רחמניה, התקבלה על-ידי הבריות, המשיכה לחיות בשכונת המוגרבים ליד הכותל המערבי.

באחד הימים הכירה ערבי צעיר אחר, בן למישפחת נתשה המכובדת מחברון, ונישאה לו. נולדו לה שוב ילדים. במלחמת ששת הימים, בצע שעות הכיבוש של ירושלים המיוחדת, אחוז בה צירי-לידה. רופא צבאי יהודי יילד אותה. האשה ובעלה הערבי המשיכו לחיות בירושלים המיוחדת, אף שגורשו על-ידי טרי קולק מבתם הצנוע בשכונת המוגרבים. השכונה כולה נהרסה על-ידי קולק, מיד אחרי הכיבוש, כדי ליצור את הרחבה הגדולה מול הכותל.

רק אחרי שהבעל הערבי מת מסרטן חזרה האשה לישראל, והביאה את ילדיה עימה. הבת שנולדה במלחמת-ששת הימים, ג'מילה, הפכה יהודיה, וכשהתבררה התגייסה לצה"ל. הבת מהבעל הראשון גרה בירושלים המיוחדת ובאה לבקרה. זה יכול היה להיות סיפור יפה של קיום דו-לאומי, והבת היהודיה-הערביה יכלה להיות סמל לדו-קיום.

אבל בידי האשה, המראיין מני פאר והמראיין אלי לנדאו (מה הוא שייך לענייני) זה הפך לסיפור די מגעיל. האשה סיפרה כי הבעל הראשון "פיתה" אותה. על הבעל השני, הטוב, לא אמרה מילה אחת טובה. גם לא על הערבים במיזרח ירושלים, שקיימו אותה בכבוד כשהיתה בורדה. היהודים בעיר ערבית שהיתה מלאה בפליטים. הבת נקראת עכשיו "פאני שווארץ", כאילו לא היה לה אב. היא לא אמרה מילה אחת על אביה המת ועל מישפחתו, גם לא הזכירה ששמה האמיתי הוא ג'מילה. נראה כי הרחיקה לחלוטין את מחציתה הערבית, ומסתבר שהיא מתביישת בה. היא ואמה הן כיום יהודיות דתיות טובות בכניברק.

סיפור יפה הפך סיפור די רוחה. חבל.

החוקרים הרעים

לעיתים קרובות אני קורא בעיתונים על פשע מסעיר. תמיד נאמר כידיעה כי טובי החוקרים" באו למקום והתחילו בחקירה. אם טובי החוקרים עוסקים בכל החקירות, מה עושים רעי החוקרים? האם החוקרים הרעים סתם מקבלים משכורת ואינם עושים דבר?

השבוע הוזמנתי לדיון במסגרת קורס-מטה של המישרה. נכחו כמה קצינים בעלי דרגות בינוניות, ומישהו הזכיר את היריעות על "טובי החוקרים". ניצלתי את ההזדמנות ושאלתי את הקהל, בעל הכוכבים הנוצצים: "אז מה עושים רעי החוקרים?" השאלה התקבלה בצחקוקים, אבל תשובה לא קיבלתי גם הפעם.

על כן גם פירסמו את המודעה שלהם בארץ ערב בואם. לא ביטלו את בואם, כמו אחרים, אבל אמרו לנו ערב בואם בדיוק מה הם חושבים, כמה הם דוגלים. אהבה לישראל — כן. תמיכה בקיום ישראל — כן. תמיכה בעם הפלסטיני — כן. תמיכה באינתיפאדה — כן. התנגדות לכיבוש — כן.

רבים אצלנו מעריפים זרים שלא איכפת להם כלום. אדישים. אנשים שאינם מתערכים, שאינם מעורבים. שאינם מותחים כי קורת. האומרים אמן אחרי כל מעשינו. אני מעריף אנשים כמו אריאנה מנושקין. בני-אדם. ידידי-אמת. כן ירבו.

מדוע הם מודים?

התרגו אותי אם אני מבין את זה. מדוע הם מדברים? הרוב העצום של הנאשמים המורשעים בארץ נמצאים חייבים על סמך הודאותיהם שלהם עצמם. ואיני מתכוון רק ל"אסירים

ביטחוניים" ערביים, העוברים עינויים גופניים, אלא סתם נאשמים. יהודים טובים. פליטים טובים. הרוב הם כבד קראו בעיתונים מאה מאמרים שהוכיחו להם שלעולם לא כדאי לדבר במעצר. שום טובה אינה יכולה לצמוח מזה. כאשר העציר מרוב, גם חוקר לא-איכתיכם יכול להפוך את הודעתו לחבלת-ליידי.

בחברה הדמוקרטית יש לכל נאשם הזכות לשחק. החוקר אף חייב לציין זאת באוזני הנחקר. ובכל זאת, הם מדברים. אני מכיר רק מיקרים מעטים מאוד שבהם שמרו חשודים על שתיקה גמורה. המיקרה הקלאסי הוא של עמוס קינן, שנחשב בשעתו למתנת פצצה ליד דירתו של שרה-חבורה החשד ראן, דויד פינקס, אחרי שזה אסר את התנועה בשבתות. חוקרו היה קצין-מישרה מתחכם במיוחד, יהודה פראג. סיפרו לי ששיחות ביניהם התנהלו כך:

פראג: עמוס, הרי אני ידידך. האמן לי, כדאי לך לדבר. קינן: אני לא חושב שהיום יירד גשם. פראג: באמת, אני אעזור לך. תצא בעונש קל...

קינן: בטח יירד גשם. קינן וזכה במישפט. פרקליט מוכשר עשה עפר ואפר מן הראיות שבידי המישרה, שנראו מוצקות כבזול. בהיעדר הודאה, לא נותר בסיס להרשעה.

כמה שנים לאחר מכן קיבלתי כדרכי-מחותר מיכתב שטיפל בשאלה זו. הכותב היה אברי וידניוורק (לימים: אלעד), אחת הדמויות המיסטריות ביותר ראן, מי שנודע לחוג מצומצם של יודיעי-דבר בשם "האדם השלישי". הוא נחשב על-ידי השב"כ ככך שמסר למצרים את שרת-החבלה היהודית שביצעה את "העסק" בישראל.

אחותו של אברי הגניבה לי את המיכתב מן הכלא, ואני פיר-סמתי אותו תחת הכותרת "מאת א". אברי פירט מניעים פסיכולוגיים שונים, המביאים נאשמים לכך שיודו בעבירות שביצעו. ריגשי-אשמה. הצורך לדבר. הבידוד של המעצר. הצורך להיאחז במישהו, ולוא גם בחוקר, למרות שהנאשם יודע כי החוקר יקבור אותו. וכן הלאה. הרבה מניעים, שמנגנון חקירה מנוסה מנגן עליהם כעל פסנתר.

חברי להקת מנושקין מאוינים

תודה לאל, גם יוסי-ירושלים מאחורינו. ההספדים הרישמיים הבומבאסטיים. הנאומים של טדי קולק, התישפכות האינסופית על "העיר שהוכרה לה יחידה" (חוכרה לה יחידה נג. באמת!) מזה כמה שבועות אנו חיים בסמך של ימי חג ויכרון. ימי פסח ועצמאות, שואה וגבורה, יום-השנה ה-40 ויום-השנה ה-21, ועוד ועוד ועוד ועוד. כל יום ונאומים, כל יום והספדים. כל יום וטכסיו, כל יום ותפילותיו, כל יום ופוליטיקאיו, שפיהם מפיק מרגליות של אבל או שחק, הכל לפי סיסמת היום.

אני אלרגי לכל הימים האלה כאחד. ולא רק בגלל הכובד הכרוכה בהם. כאשר המדינה פושטת רגל והאמריקאים משלמים את החשבון בוועת-אפיהם.

אני אלרגי גם מסיבה אחרת. הוזמנתי השבוע לחוג של פרופסורים וסטודנטים. כדי לשוחח על 10 השנים האשונות של חיי — השנים שבהן חייתי בגרמניה. היו אלה השנים האחרונות של רפובליקת ויימאר, והחודשים הראשונים של הרייך השלישי. שאך אותו ימון החוק ביותר שלך מחציה-השנה של חיך תחת שוליים הנאצים, כשהיית בן 29? עניתי במילה אחת: החגיג.

הייתי בכיתה הראשונה של גימנסיה, ילד יהודי יחיד בין כמה מאות נערים גרמניים. כל יום שני וחמישי היה חג. בויכרונ התקשרו כל החגים האלה זה לזה, והפכו רצף אחד של חגיגות. חג הניצחון בכלגראד (1717) ויום הניצחון בסראן (1870). חג הויכרון לשלאגטר (כריון נאצי שנהרג על-ידי הצרפתים בעת ההתקוממות בחבל-הרור, 1923), ועוד ימי-ניצחון וימי-ויכרון למכביר.

בכל חג כזה היו כל התלמידים מתכנסים באולם בית-הספר, שומעים נאומים שיהגתיים מפי המנהל ושרים שירים פטריוטיים. אחר-כך היו שרים את ההימנון הלאומי וההימנון המיפלגתי. הייתי התלמיד היחיד באולם שלא הרים את ידו בהצדעה הנאצית, ובפעם האחרונה אהיה עלי כמה מחברי-לכיתה שיעשו ממני קציצות אם זה יקרה שוב. אבל אז כבר עלינו לארץ-ישראל. מאז, כאמור, אני אלרגי. מפני שכל ימי הויכרון-הניצחון-השואה-החורבן-התקומה-הגבורה-החג האלה הם חלק משטיפת-מוח, שמקומה במישטר טוטאליטרי. בכל יום כזה מגויסים כל כליה-התיקשות, בתי-הספר וגני-הילדים כדי להחזיר למוחם של תינוקות, ילדים ומבוגרים-כביכול חסי-ימגן את הרוקטרינה הרישמית של השילטון. כמעט לעולם אין ויכוח אמיתי על הנושאים הקשורים באותו יום. לא בטלוויזיה, לא ברדיו, וכמוכן שלא בבית-הספר ובגני-הילדים. (האם היתה בכלל יציאת-מצריים. או שוהי אגדה שלא נמצאו לה שום תימוכין בשטח? האם צדקו אנשי היונדראט או מורדי-הגטאות? האם הקרב על גיבעת-התחמושת היה ככלל דרוש. או שהיתה זאת דוגמה לטימטום אסטראטגי?)

אין מחשבה. אין ויכוח. יש רק חזרה אינסופית על סיסמות-תעמולה, על פי השיטה הברוקה של שטיפת-מוח שילטונית. או אני, תסלחו לי. אלרגי.

הנה אשה

מכל השמחות שיש בחיים, אין כמעט שימחה גדולה מזו הממלאת אותך כאשר אתה מכיר אדם חדש, המעורר בך מן הרגע הראשון הערצה, אהדה ואהבה. הרי זו חווייה די נדירה.

זה קרה לי השבוע. הטלפון צילצל בכימי, וקול של אשה דיבר אלי באנגלית. קול שופע חיים, שימחה, התלהבות. קול שאפשר להתאהב בו. היתה זאת אריאנה מנושקין. לא היכרתי אותה מקודם. היא אמרה שכהנה לקראת ביקור התיאטרון בארץ, כל חברי

להקה קראו את שני הספרים שלי שהופיעו בצרפתית (ישואל בלי ציונות מלפני 20 שנה, אויב, אחי באחורונה). חברי-הלהקה מי בקשים לשוחח איתי. נעניתי כרצון. במיוון שהלהקה עובדת עד אחרי הצות, קבענו פגישה בשעה 1 כלילה במלון שלה.

הייתי בטוח שרק מעטים מחברי-הלהקה יטרחו להשתתף בשיחה בשעה מאוחרת כזאת, אחרי הצגה מפרכת של המש שעותי. ואכן, כאשר באתי למלון, בשעה היעודה, נכחו רק שניים —

שלושה חברים. התכונת חצו שעה, אולי שעה. אך תוך רבע שעה הופיעו כולם. עשרות. בני כל העולם. בלונדים ושחורים, בהיריעור וכייעור. צרפתים. פאקיסתאני. גרמניה. ארמני. תוניסי. אלג'ירית. ומי יודע את שאר ארצות-מוצאם.

איש מוסבי, מהם על כורסות, מהם על הארץ, והתחילו לשאול שאלות. על הרת היהודית ומקומה במדינה, על מקורות הסיכסוך הישראלי-פלסטיני, על האינתיפאדה, על מצבם של היהודים המיזרחיים, על האורחים הערביים בישראל, על כוחות-השלום, על המגעים עם אש"ף, על מכירת הנשק הישראלי למישרים רודניים בעולם.

מנושקין עצמה שאלה, תירגמה (דיכרתי אנגלית, כמה מן הנוכחים יודעים רק צרפתית), התווכחה, עוררה שאלות נוספות, הסבירה. שופעת חיים. בשעה 2 בבוקר, וגם בשעה 3. זה נמשך ונמשך. שאלתי את עצמי: מה מחזיק אותם כאן? למה זה בכלל איכפת להם? התשובה היא: זה איכפת להם. כל דבר בעולם איכפת להם. הם מעורבים.

מנושקין

רחו מנושקין, חושבת

להב